

Вікторія Загурська-Антонюк,

доктор наук з державного управління,
кандидат політичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних економічних
відносин та європейської інтеграції
Поліського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3334-4494>

Світлана Свірко,

доктор наук з державного управління,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9157-4672>

Володимир Загурський,

аспірант 3 курсу спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
Державного університету «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1322-7913>

КРИЗА СОЛІДАРНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЄС В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗАГРОЗ

Сучасні європейські держави у своєму розвитку проходили тривалі та буремні епохи і для кожного етапу в розвитку суспільно-політичного устрою була притаманна своя ідеологія — система цінностей, які розвинулися у контексті поширення політично-ідеологічних доктрин. У сучасній європейській системі найбільш поширеними є ідеології, такі як сучасний лібералізм, соціал-демократизм, неоконсерватизм, релігійні доктрини (християнський демократизм) та навіть радикальні доктрини (так звані, «нових лівих»). Найбільш ефективною і прогресивною виявилася ідеологія соціал-демократії, яка домінує у розвинених європейських державах (Швеції, Німеччини, Австрії, Італії, Великобританії), як найбільш урівноважена доктрина, в основі якої підтримується баланс між демократичним розвитком та соціальним захистом і гарантіями, а цінність солідаризму є об'єднуючим фактором для інтегрованого ЄС.

Ключові слова: глобалізація, ідеологія, інтеграція, солідаризм, соціальна демократія, соціальна держава.

The modern European states in the development passed the protracted and stormy epochs and for every stage in development of the social and political mode there was the inherent ideology — system of values that developed in the context of distribution of politically ideological doctrines. In the modern European system most widespread

are ideologies, such as modern liberalism, social democracy, neoconservatism, religious doctrines (christian democracy) and even radical doctrines (so-called, «new left»). Ideology of social democracy, that prevails in the developed European states (Sweden, Germany, Austria, Italy, Great Britain), appeared most effective and progressive, as the most balanced doctrine in basis of that balance is supported between democratic development and social defence and guarantees, and a value of соlidаризму is an unifying factor for integrated EU.

Ideology of social democracy arose up as an alternative of marxism and defined priority the historical evolution of society, through the achievement of social justice and equality of citizens, regardless of their public position, and also keeping the social and intergovernmental peace. In the conditions of global crisis and strengthening of authoritarianism, the condition of survival of EU is a steady and intent observance of соlidарного democracy, in fact, in spite of the fact that democracy is the not best form of rule for most people in the world, exactly democracy guarantees development of human potential and dynamic and pluralism civil space.

Keywords: *globalization, ideology, integration, solidarity, social democracy, social state.*

Постановка проблеми. Серед строкатої ідеологічної палітри найбільшого поширення у повоєнному відновленні після Другої світової війни набула ідеологія соціал-демократії, як найбільш урівноважена та збалансована, що визначає центристські партійні позиції та консолідує суспільно-ідеологічні інтереси й цінності не одного пролетарського прошарку (як у комунізмі чи соціалізмі) або елітарного прошарку (як у консерватизмі), а значної частини суспільства, розпочинаючи від кваліфікованого робітничого прошарку, менеджерів-адміністраторів, державних службовців («білих комірців»), аж до представників малого і середнього бізнесу.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження проблем розвитку демократії та поширення демократизму є вкрай актуальними. Зокрема, вітчизняні учені Хома Н. та Вдовичин І. дослідили, що політика ЄС щодо зміцнення демократії має певні недоліки, особливо в країнах останніх хвиль розширення, тому наголошують на необхідності нових механізмів контролю та підтримки демократичних стандартів. Зарубіжні учені та дослідники, зокрема, Гантінгтон С. сконцентрував свої дослідження на хвилях демократизації та їхньому впливі на політичні режими, а Ф. Шміттер аналізує процеси консолідації демократії та її інституційні аспекти. Габермас Ю. вивчає комунікативну демократію та роль розвитку громадянського суспільства. Більшою мірою сучасні науковці продовжують аналізувати виклики, з якими стикається демократія у ХХІ столітті, а цілеспрямованих досліджень щодо розвитку солідарної демократії в країнах ЄС досить мало.

Мета статті — дослідити вплив ідеології соціал-демократизму на формування та розвиток солідарної демократії в країнах ЄС; визначити можливості та перспективи подолання криз і зміцнення солідарного демократизму в умовах геополітичних викликів та загроз.

Результати дослідження. Ідеологія соціал-демократизму виникла як альтернатива марксизму та визначила пріоритетом історичну еволюцію суспільства, через досягнення соціальної справедливості та рівності громадян, незалежно від їх суспільного становища, а також збереження соціального і міждержавного миру. Першим теорію еволюційного соціалізму запропонував філософ Едуард Бернштейн, який заперечив позицію Карла Маркса, підтвердивши, що є неминучою соціальна революція і руйнування капіталістичної системи. Таким чином, уявлення про поступове реформування буржуазного суспільства, необхідність відмови від класової боротьби нерозривно пов'язувалися у доктрині еволюційного соціалізму з розумінням першорядної значимості народної влади та політичного й економічного життя, посиленням соціальної захищеності трудящих та заохоченням робітничого самоврядування (Рис.1).

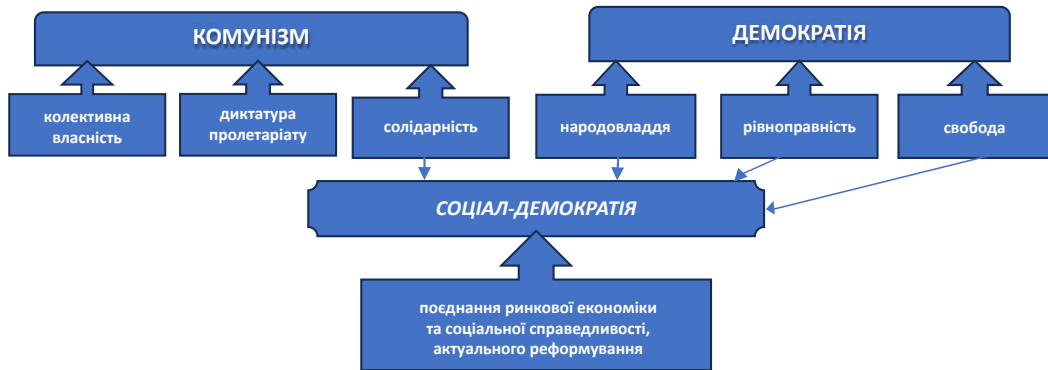

Рис. 1. Формування ідеології соціал-демократії

Прихильники еволюційного соціалізму об'єдналися в Другий Соціалістичний Інтернаціонал, що, за задумом, повинен координувати діяльність соціалістичних та соціал-демократичних партій світу та на сучасному етапі об'єднує понад 70 політичних партій всіх континентів. Великий вплив соціал-демократичні партії мали у 70-80-х рр. XX ст. у Західній Європі, а саме були представлені у найпотужніших європейських країнах (табл. 1).

Таблиця 1

**Діяльність соціал-демократичних партій у Європі
у 70–80-х рр. XX століття**

Держава	Роль та ідейна платформа соціал-демократичних партій
Великобританія, а пізніше в країнах Британської Співдружності	Ініціатива створення соціал-демократичних партій належала профспілкам, що зумовило формування особливої лейбористської партії.

<i>Німеччина</i>	У діючій програмі соціал-демократичної партії Німеччини до духовних основ соціалізму додане й просвітництво, й вчення Маркса про історію і суспільство, і досвід робітничого руху.
<i>Франція</i>	Соціалістична партія в союзі з комуністами і лівими радикалами робили спробу націоналізації ряду підприємств і банків, проте швидко французькі соціалісти відмовилися від цієї ідеї, висловившись за змішану економіку, а потім вони почали проводити навіть денаціоналізацію підприємств.
<i>Італія</i>	Італійські соціалісти і комуністи діяли більш прагматично, оскільки відмовилися від ідеї націоналізації, визнавши реальність змішаної економіки.
<i>Швеція</i>	Соціал-демократична партія Швеції упродовж 1932–1976 рр. незмінно перебувала при владі, повернувшись до неї у 1982 р. (прем'єр Улоф Пальме). Суть «шведської моделі» («функціонального соціалізму») у поєднанні динамічного ринку з досягненням соціальних цілей.
<i>Австрія</i>	Австрійські соціал-демократи (СДПА) керували країною 13 років упродовж 1971–1983 рр., а після 1983 р., втративши абсолютну більшість на парламентських виборах, формували коаліційні уряди.

Ще на початку 50-х років конгрес Соцінтерну у прийнятій Декларації відзначав, що соціалізм — міжнародний рух, який не вимагає єдності поглядів, не прагне до єдиної мети — соціальної справедливості, гуманізму, забезпеченого життя, свободи і миру.

У 90-х рр. XX століття відбувалося глобальне переформатування світу: падіння «берлінської стіни», розпад соціалістичного табору (країни східної та південно-східної Європи), руйнування СРСР, криза та війна в Югославії. Паралельно з геополітичними змінами відбувалися і трансформації у сфері ідеологічної та партійної діяльності. У червні 1999 року було представлено спільний програмний документ «Європа: третій шлях, новий центр», підготовлений Тоні Блером та Гергардом Шрьодером. Його адресували європейським соціал-демократам з метою оновлення соціалістичної доктрини. У документі окреслено ключові напрямки внутрішньої політики, серед яких: оптимізація державних витрат; зменшення податкового навантаження; підвищення гнучкості ринку праці; пріоритетність приватного інтересу над загальним через посилення особистої відповідальності громадян.

У тому ж році був ухвалений головний документ XXI конгресу Соцінтерну (участь взяли 140 соціалістичних та соціал-демократичних партій) — Паризька декларація з актуально визначеним підзаголовком «Виклики глобалізації», де визначено пріоритетну стратегічну спрямованість, зокрема, «...значним парадоксом даного історичного періоду є те, що

ніколи раніше людство не мало настільки великих можливостей для боротьби з такими споконвічними проблемами, як нерівність, голод, хвороби та малограмотність. І в той же час ці можливості використовуються для того, щоб збільшувати, а не скорочувати існуючі диспропорції. Наше завдання — повернути назад цю тенденцію і, таким чином, змусити глобалізацію служити прогресу людства» [1].

На сучасному етапі, в умовах тотальної глобалізації, соціал-демократи прагнуть будувати нове суспільство, застосовуючи актуальне реформування та демократичний інструментарій. Зрозуміло, що демократія є визначальною, адже є надкласовою ідеологією сучасності, зорієнтованою на розширений спектр прав та свобод, з обмеженим втручанням держави, адже, на думку соціал-демократів, «демократичний соціалізм» бере початок від християнської етики гуманізму і класичної філософії.

Демократія є основою громадського самоврядування, дозволяючи рівноправним громадянам безпосередньо брати участь у вирішенні суспільно важливих питань через механізм вільного вибору — голосування. Вона виникла як засіб, що забезпечує можливість людям самостійно управляти власними справами, використовуючи принципи самоврядування, автономії та колективного прийняття рішень. Існує багато підходів до трактування демократії, які варіюються залежно від політичних і наукових концепцій. Вчені та державні діячі часто мають різні погляди на її зміст, форми та функціонування (табл. 2).

Таблиця 2

Трактування демократії ученими та політиками

Учені / політики	Зміст / трактування демократії
<i>Лінкольн А.</i>	Визначав демократію як «правління народу, через посередництво самого народу, для народу». Її ключові цінності — свобода, рівність, верховенство права та громадянська участь — роблять демократію принципом, який варто захищати. Вона є життєво важливою для суспільства, оскільки забезпечує можливість громадянам впливати на політичні процеси та визначати майбутнє своєї країни. Демократичні принципи приваблюють мільйони людей по всьому світу, розширюючи підтримку цієї форми правління. Однак її існування неможливе без активної участі громадян у суспільному житті, адже саме свідоме залучення до демократичних процесів гарантує її стійкість та ефективність.
<i>Бенеш Е.</i>	Застерігаючи від романтизованого бачення демократії писав: «Передусім демократія означає працю, працю велику, головним чином малопомітну, працю систематичну, наполегливу, постійну і напружену». Громадянство, розвинений громадянський стан є цінностями, бо вони підносять людину, цивілізують її, формують порядок, заснований на свободі й відповідальності.

Берк Е.	Обґрунтовував альтернативну ідеологію консерватизму, що й сьогодні залишається не менш авторитетною для певних політичних сил. Більш-менш загальновизнано, що західне суспільство тримається на трьох засадах: політичній демократії, ринкової економіки і національної держави (по-англійському nation-state, «нації-держави»).
Черчіль В.	«Демократія — найгірша форма правління, якщо до уваги не брати всі інші». «Ніхто не робить вигляд, що демократія є досконалою або в усьому правильною. Демократія є найгіршою формою правління, але нічого кращого людство поки що не придумало».

Дискусії щодо ключових західних цінностей та принципів тривають і досі, оскільки їхній статус у країнах Європи залишається предметом суперечок. Незважаючи на те, що ідеї демократії глибоко вкорінені в європейській традиції, їхнє формальне вираження не завжди можна знайти у символах, що репрезентують Європейський Союз. Водночас Франція продовжує зберігати спадщину Великої французької революції, і девіз «Свобода, рівність, братерство», викарбуваний на її монетах, залишається одним із основних принципів демократичного устрою. Об'єктивним підходом до демократії є, як до форми (різновиду) держави, яка характеризується такими ключовими ознаками: 1) визнанням народу вищим джерелом влади; 2) виборністю основних органів держави; 3) рівноправністю громадян і насамперед рівністю їх виборчих прав; 4) підкоренням меншості більшості (перших останнім) при прийнятті рішень [9].

Будь-які демократичні держави будуються на підґрунті цих загальних ознак, але ступінь розвитку демократії може бути різним, оскільки демократизація суспільства є тривалим безперервним процесом, що потребує не лише внутрішньодержавних, але й міжнародних гарантій. Серед сучасних форм демократії виділяють: пряму демократію, представницьку демократію, демократію участі, президентську демократію, конституційну демократію, парламентську демократію, соціал-демократію, авторитарну демократію, теократичну демократію і т.д.

Так склалося історично та ідеологічно, що у період повоєнного відновлення після Другої світової війни, у період трансформацій соціально-економічного розвитку (70-80-ті рр. XX ст.), на етапі глобальних геополітичних трансформацій (на межі XX-XXI ст.) саме соціал-демократична ідеологія ставала урівноважуючим і балансуєчим фактором, що зменшувала ризики і мінімізувала негативні наслідки від криз і загроз у політично-економічній та соціально-духовній сферах. Свої ключові позиції соціал-демократична ідеологія утримує і сьогодні, оскільки за результатами виборів до Європарламенту 2024 року фракція ПАСД залишається другою за чисельністю, а до її складу входять 133 депутати, що вкотре засвідчує фундаментальну відданість ЄС демократичним цінностям та його

ключову роль як осередку демократичного розвитку у світі, що стає дедалі більш авторитарним (Рис. 2).

Адже, на сучасному етапі демократія перебуває під тиском серйозних викликів, як у світі, так і в межах кордонів ЄС. Інституції ЄС, що стоять на сторожі найуспішнішого багатонаціонального проекту, який був спрямований на підтримку цінностей демократії, миру, розвитку та мультилатералізму, беруть на себе історичну відповідальність у цей непростий момент.

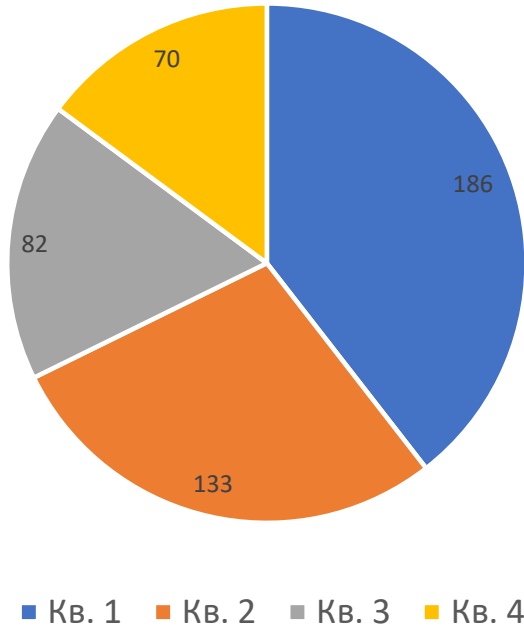

Рис. 2. Кількість депутатських мандатів, які отримали партії на виборах до Європарламенту у 2024 р.

*Кв.1 — кількість мандатів Європейської народної партії; *Кв.2 — кількість мандатів Прогресивного альянсу соціалістів і демократів; *Кв.3 — кількість мандатів *Renew Europe*; *Кв.4 — кількість мандатів Європейські консерватори і реформісти

Отже, в умовах глобальної кризи та посилення авторитаризму, умовою виживання ЄС є неухильне та пильне дотримання солідарного демократизму, адже, попри те, що демократія є не найкращою формою правління для більшості людей у світі, саме демократія гарантує розвиток людського потенціалу та динамічний й плюралістичний громадянський простір. До того ж, в умовах солідарної демократії явними є стабільні досягнення у сфері утвердження соціальної держави («держави добробуту»), розвитку соціально-економічного аспекту, поширення демократичного соціалізму (табл. 3).

Таблиця 3

Реалізовані досягнення соціальної демократії сучасності

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА	→	СОЦІАЛ- ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	→	ДЕМОКРАТИЧНИЙ СОЦІАЛІЗМ
*у гуманітарній сфері — забезпечення кожній людині належних умов життя на засадах свободи, справедливості і солідарності; *в економічній сфері — сприяння формуванню соціально-орієнтованої ефективної ринкової економіки; *у політичній сфері — створення умов для формування і діяльності органів державної влади на засадах демократії.		*розвиток стимулів для виробництва — розширення економічних механізмів; *одночасно при ринковій конкуренції забезпечення відносної рівності для більшості членів суспільства.		*пріоритет колективних форм життя суспільства у всіх сферах життєдіяльності; *соціальний захист усіх членів суспільства.

Солідаризм є ключовим принципом, що забезпечує єдність та співпрацю між державами Європейського Союзу. Основою європейської солідарності є готовність країн ЄС об'єднувати зусилля та координувати дії для досягнення спільних цілей, а також ефективного реагування на сучасні виклики, які стоять перед європейською спільнотою. Термін «солідарність» має французьке коріння — слово «solidarité» походить від латинського «solidus», що означає міцний та стійкий. Цей концепт, у його сучасному значенні, набув поширення після Великої Французької революції 1789 року, коли він символізував єдність держави та суспільства.

Принцип солідарності відіграє ключову роль у правових основах Європейського Союзу, закріплених в його установчих договорах. Наприклад, стаття 2 Договору про Європейський Союз визначає, що ЄС ґрунтується на таких фундаментальних цінностях, як повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та захисту прав людини, включаючи права представників меншин [4]. Ці цінності об'єднують держави-члени у суспільстві, де існують плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та гендерна рівність. Додатково, стаття 3.3 цього ж договору акцентує увагу на тому, що ЄС сприяє економічній, соціальній та територіальній згуртованості країн-учасниць, а також солідарності між ними. Відповідно до правових норм, солідарність може проявлятися у різних аспектах, наприклад, у співпраці держав у сфері міграції. У статті 80 Договору про функціонування Європейського Союзу зазначено, що реалізація спільної міграційної політики ЄС базується на принципі солідарності та справедливому розподілі відповідальності, зокрема фінансового навантаження, між держа-

вами-членами. За потреби акти ЄС, прийняті відповідно до установчих договорів, містять необхідні положення для забезпечення дотримання цього принципу [6, с. 255].

Принцип солідарності відіграє важливу роль у функціонуванні Європейського Союзу та закріплений у його правових документах. Зокрема, стаття 122 Договору про функціонування ЄС передбачає механізми допомоги країнам-членам у надзвичайних ситуаціях. У таких випадках Рада ЄС може ухвалювати рішення, спрямовані на підтримку держав, що зіткнулися із серйозними економічними труднощами, наприклад, проблемами з постачанням важливих товарів, особливо в енергетичному секторі. Крім того, якщо країна-член переживає кризові обставини, зумовлені природними катаклізмами чи непередбачуваними подіями, Рада ЄС за поданням Комісії має право надати фінансову допомогу відповідній державі [3].

Окрім установчих документів, солідарність знаходить своє відображення і в Хартії основних прав Європейського Союзу, прийнятій у 2000 році. Глава IV Хартії, що має аналогічну юридичну силу з установчими договорами, присвячена питанням солідарності, насамперед у сфері трудових відносин. Вона гарантує низку прав, включаючи доступ працівників до інформації та консультацій на підприємствах (ст. 27), можливість колективних переговорів та дій (ст. 28), право на працевлаштування (ст. 29) та захист від безпідставного звільнення (ст. 30). Крім того, документ містить норми щодо справедливих умов праці (ст. 31), недопущення дитячої праці та підтримки працюючої молоді (ст. 32), балансу між особистим і професійним життям (ст. 33), забезпечення соціального захисту та допомоги (ст. 34), охорони здоров'я (ст. 35) та доступу до суспільно важливих послуг (ст. 36) [6, с. 256; 8].

Солідарність у Європейському Союзі охоплює не лише сферу трудових прав, а й захист навколишнього середовища (ст. 37) та права споживачів (ст. 38). Таким чином, усі зазначені права можна розглядати як важливий аспект солідарності для кожного громадянина ЄС.

Для практичної реалізації принципу солідарності в різних сферах було створено низку європейських установ. Однією з ключових є Фонд солідарності ЄС (European Union Solidarity Fund, EUSF), заснований у 2002 році відповідно до Регламенту № 2012/2002, ухваленого Радою ЄС [10]. Його створення було відповіддю на масштабні повені, що охопили Центральну Європу того року. Відтоді Фонд ЄС надає допомогу країнам-членам у разі великих стихійних лих.

За визначенням у Регламенті (ст. 2), великомасштабною катастрофою вважається подія, що спричинила збитки на суму понад 3 мільярди євро або понад 0,6 % валового національного доходу країни. У преамбулі документа наголошується, що ЄС повинен демонструвати солідарність із населенням постраждалих держав, надаючи їм фінансову підтримку. Основна мета допомоги — швидке відновлення нормального життя в регіонах, які зазнали лиха, з особливим акцентом на природні катастрофи. Процес отримання фінансової допомоги від ЄС передбачає подання країною-заяв-

ником звернення до Європейської комісії протягом 12 тижнів після катастрофи. Потім запропонована фінансова підтримка має бути затверджена Радою ЄС та Європейським парламентом [6, с. 257].

У 2014 році до Регламенту (ЄС) № 661/2014 були внесені зміни, що вдосконалили механізми функціонування Фонду солідарності ЄС [12]. Окрім спрощення процедур, було вирішено розширити сферу покриття витрат, включивши до них фінансову підтримку держав-членів ЄС у разі масштабної посухи.

З моменту заснування у 2002 році Фонд ЄС надав фінансову допомогу 24 країнам Європи, які постраждали від 80 різних стихійних лих—повеней, лісових пожеж, землетрусів, буревіїв і посух. Загальна сума коштів, виділених Євросоюзом на ці цілі, склала приблизно 5 мільярдів євро [5].

У 2020 році, у відповідь на пандемію COVID-19, було внесено додаткові поправки до Регламенту (ЄС) 2020/461 [11]. Це рішення дозволило використовувати Фонд ЄС не лише для подолання наслідків природних катастроф, але й для фінансування заходів у сфері охорони здоров'я, спрямованих на боротьбу з серйозними кризовими ситуаціями [6, с. 257].

Зростаюча соціально-економічна нерівність, корупція, політична поляризація, поширення дезінформації та загальна невизначеність, спричинена кліматичними викликами та швидкими технологічними змінами, вплинули на довіру до демократичних інститутів Європейського Союзу. Додатково, стримана реакція країн ЄС на масштабну агресію Росії проти України стала ще одним фактором, що підірвав впевненість у європейських механізмах прийняття рішень [2]. Ці тенденції розгортаються в умовах значних геополітичних змін, що призвели до зростання впливу деяких авторитарних проросійських режимів у межах ЄС, а також до їхньої взаємодії. До таких проявів відносять, зокрема, конфронтаційну політику Угорщини під керівництвом Віктора Орбана та позицію уряду Словаччини, очолюваного Робертом Фіцо, що демонструють відмінні від загальноєвропейських підходи у зовнішній політиці.

Втрата чіткого напрямку розвитку демократії на засадах солідаризму в об'єднаній Європі провокує «зростання кількості міжнародних конфліктів, які посилюють міграційні потоки, дефіцит енергоресурсів та торговельні проблеми, а також зумовлюють значні оборонні інвестиції на довгі роки вперед» [2]. Ці виклики підривають не лише засадничі демократичні цінності ЄС, але й довіру до його зусиль, спрямованих на зміцнення демократії в усьому світі та протистоянню агресії Росії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, ЄС повинен взяти на себе відповідальність за збереження солідарного демократизму, який забезпечує розвиток інтеграційних процесів та зміцнення єдності. До того ж, роль ЄС є значно ширшою і перспективнішою, зважаючи на те, що союз є глобальним законодавцем у нових сферах демократії, а саме: захист даних, диджиталізація та управління цифровими платформами й технологіями (наприклад, штучний інтелект), ще більше зміцнила його здатність підтримувати громадян, які борються з авторитарним контролем [2].

ЄС демонструє готовність до випробування демократичних інновацій, щоб поліпшити зв'язок між своїми інституціями та європейськими громадянами, а також сприяти залученню громадян до формування політики в державах-членах, а інші європейські держави спонукати до інтеграції та об'єднання, оскільки в складі ЄС перебуває 27 держав, а загалом у Європі функціонує 44 визнаних державних організацій, тобто потенційно 17 держав можуть доєднатися до ЄС. До того ж, є щонайменше 2 головні причини для зміцнення засад європейського солідаризму та демократії, а саме:

1) по-перше, населення ЄС становить 512497877 осіб, (серед яких найбільш населеною державою-членом ЄС є Німеччина, де проживає близько 83000000 людей, а найменшою країною за чисельністю населення є Мальта, де проживає 493559 осіб); а населення США становить близько 350 мільйонів осіб та населення Росії становить 146748590 осіб (населення ЄС приблизно відповідає загальній кількості населення США і Росії разом);

2) по-друге, спектр геополітичних та глобальних загроз невпинно розширюється й загострюється (таких як, міжнародні конфлікти, міжнародний тероризм, екологічні проблеми, ядерна небезпека, етнічні і релігійні конфлікти, діяльність тоталітарних сект, неконтрольована міграція, організована злочинність), що викликає ще більшу необхідність в об'єднанні зусиль та ресурсів, з метою подолання цих викликів та загроз і мінімізації деструктивних наслідків.

Таким чином, заклики до зміцнення й пріоритетизації демократії не є безпідставними, оскільки забезпечення сильної солідарної демократії в європейських державах-членах є основою для ефективної боротьби з вище перерахованими викликами та загрозами. Тому практичне втілення цілей ЄС, а не лише декларування, є вкрай актуальним, а саме: підтримання миру, своїх цінностей та добробуту народів; надання своїм громадянам простору свободи, безпеки й правосуддя; створення внутрішнього ринку; боротьба проти соціального вилучення та дискримінації; підтримка соціальної справедливості та захисту; рівність жінок і чоловіків, зв'язок між поколіннями, захист прав дитини; підтримка економічної, соціальної та територіальної єдності держав-членів та солідарність між ними; повага до культурної багатоманітності держав-членів; створення економічного і валютного союзу; Союз підтримує та поширює свої цінності та інтереси, сприяє захисту своїх громадян.

Очевидним стає те, що лише, втілюючи в життя свої засадничі цінності, ЄС зможе зберегти свій авторитет світового лідера в галузі солідарної демократії, спрямованої на істинні цінності — безпеку та мирний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська демократія — це постійна й безперервна праця. Розбудова суспільної стійкості Європи. Європейська комісія. URL: https://state-of-the-union.ec.europa.eu/state-union-2023/building-europes-societal-resilience_uk

2. Звернення щодо захисту демократії: 10 пріоритетів для ЄС. URL: https://www.idea.int/sites/default/files/2024-05/Ukrainian-A_Call_to_Defend_Democracy-10_Priorities_for_the_EU.pdf
3. Значення, склад та порядок формування Комісії Європейського Союзу. Моя освіта. URL: https://moyaosvita.com.ua/politologiya/znachennya-sklad-ta-poryadok-formuvannya-komisii-yevropejskogo-soyuzu/#google_vignette
4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі двадцять п'ятого дня березня місяця року одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого) від 30.03.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
5. Міжнародні фонди Європейського Союзу. LivingFo. URL: <https://livingfo.com/mizhnarodni-fondy-ievropejskoho-soyuzu/>
6. Мушак Н. Розвиток концепції європейської солідарності у праві Європейського Союзу. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 9. С. 254–258.
7. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2019/1020 від 20 червня 2019 р. про ринковий нагляд та відповідність продуктів, а також про внесення змін до Директиви 2004/42/ЄС та Регламенту (ЄС) № 765/2008 і Регламенту (ЄС) № 305/2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012-19#Text
8. Хартія Європейського Союзу про основоположні права. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
9. Шелюк Л. Демократія — провідна орієнтація системних соціокультурних змін в галузі освіти. URL: https://revolution.allbest.ru/philosophy/01146192_0.html#text
10. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2002/2012/oj/eng>
11. EUR-Lex. Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/461/oj/eng>
12. REGULATION (EU) No 661/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 15 May 2014 amending Council Regulation (EC) No 1013/2008 establishing the European Union Solidarity Fund. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/661/oj/eng>

REFERENCES

1. Yevropeys'ka demokratiya — tse postiyne y bezperervna pratsya. Rozbudova suspil'noyi stiykosti Yevropy [European democracy is a constant and continuous work. Building the social resilience of Europe]. European Commission. Retrived from https://state-of-the-union.ec.europa.eu/state-union-2023/building-europes-social-resilience_uk [in Ukrainian].
2. Zvernennya shchodo zakhystu demokratiyi: 10 priorytetiv dlya YES [Appeal on the defense of democracy: 10 priorities for the EU]. . Retrived from https://www.idea.int/sites/default/files/2024-05/Ukrainian-A_Call_to_Defend_Democracy-10_Priorities_for_the_EU.pdf [in Ukrainian].
3. Znachennya, sklad ta poryadok formuvannya Komisiyi Yevropeys'koho Soyuzu. Moya osvita [The meaning, composition and procedure for forming the Commission of the European Union] My education. Retrived from <https://moyaosvita.com>.

- ua/politologiya/znachennya-sklad-ta-poryadok-formuvannya-komisii-yevropejsko-go-soyuzu/#google_vignette [in Ukrainian].
4. Konsolidovani versiyi Dohovoru pro Yevropeys'kyy Soyuz ta Dohovoru pro funktsionuvannya Yevropeys'koho Soyuzu [Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union]. Retrived from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].
5. Mizhnarodni fondy Yevropeys'koho Soyuzu [International funds of the European Union] LivingFo. Retrived from <https://livingfo.com/mizhnarodni-fondy-ievropejs-koho-soiuzu/> [in Ukrainian].
6. Mushak N. (2020). Rozvytok kontseptsii yevropeys'koyi solidarnosti u pravi Yevropeys'koho Soyuzu [Development of the concept of European solidarity in the law of the European Union]. Entrepreneurship, economics and law. P 254–258. [in Ukrainian].
7. Rehlement Yevropeys'koho parlamentu i Rady (YES) 2019/1020 vid 20 chervnya 2019 r. pro rynkovyy nahlyad ta vidpovidnist' produktiv, a takozh pro vnesennya zmin do Dyrektyvy 2004/42/YES ta Rehlementu (YES) № 765/2008 i Rehlementu (YES) № 305/2011. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> [in Ukrainian].
8. Khartiya Yevropeys'koho Soyuzu pro osnovopolozhni prava [Charter of Fundamental Rights of the European Union]. Retrived from <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/> [in Ukrainian].
9. Shelyuk L. Demokratsiya — providna oriyentatsiya systemnykh sotsiokul'turnykh zmin v haluzi osvity [Democracy — the leading orientation of systemic socio-cultural changes in the field of education]. Retrived from https://revolution.allbest.ru/philosophy/01146192_0.html#text [in Ukrainian].
10. EUR-Lex. Access to European Union law. Retrived from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2002/2012/oj/eng> [in English].
11. EUR-Lex. Access to European Union law. Retrived from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/461/oj/eng> [in English].
12. REGULATION (EU) No 661/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 15 May 2014 amending Council Regulation (EC) No 2012/2002 establishing the European Union Solidarity Fun. Retrived from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/661/oj/eng> [in English].